

Секція: Педагогічні науки

Середяк Ірина Ігорівна

студентка спеціальності «Дошкільна освіта»

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

м. Дрогобич, Україна

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНИХ МІЖСТАТЕВИХ ВЗАЄМИН МІЖ ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Інтенсивні зміни в сучасній українській сім'ї, актуальні тенденції її розвитку, зумовлюють потребу в переосмисленні та уточненні вимог щодо підготовки молоді до сімейного життя, що безпосередньо пов'язане з процесом формування статево-рольової поведінки – чоловіка і жінки. Інтерес до зазначеної проблеми обумовлений не лише тим, що становлення статі – одне з найважливіших історико-культурних, соціальних питань, а й тим, що сучасна вимога індивідуального підходу до формування особистості не може бути реалізована без урахування статі дитини.

Проблема виховання дитини з урахуванням статевих відмінностей, що дозволяє інакше побачити специфіку педагогічної роботи з дітьми дошкільного віку, за значущістю та актуальністю на сьогодні не має аналогів. Вона тісно пов'язана з гуманізацією педагогічного процесу, оскільки закладає перспективи подальшої участі людини в суспільному житті, готує до виконання соціальних ролей в суспільстві і сім'ї.

Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчив доволі активний інтерес учених і практиків до проблеми онтогенезу психологічної статі (Г. Варга, В. Васютинський, І. Кон, А. Палій, Т. Рєпіна та ін.); особливостей прояву психологічної статі (А. Белкін, Т. Говорун, Д. Ісаєв, В. Каган, Ю. Савченко, Т. Піроженко та ін.); впливу досліджуваного явища на розвиток особистості та індивідуальності дитини (Л. Арутюнова, Д. Колесов, О. Кононко, В. Кузьменко, С. Кулачківська, Н. Сельверова та ін.).

Міжстатеві взаємини – це вираження певних зв'язків, які встановлюються між особистістю та іншими людьми (своєї та протилежної статі), а також різними сторонами оточуючого світу, і які, торкаючись сфери потреб, переконань і вчинків, впливають на її поведінку. Відповідний тип міжстатевої взаємодії позитивно корелюється із статево-рольовими уявленнями особистості про себе як статево істоту, котра має відповідний рівень знань, умінь та навичок конструктивної взаємодії з особами протилежної статі. Це виявляється у поведінці і залежить від віку, освіти, індивідуальних якостей, соціального оточення, культурного рівня індивіда та культурно-історичного розвитку суспільства.

Культура міжстатевих взаємин є складовою загальної культури людини і включає в себе систему засобів і форм, за допомогою яких суспільство уніфікує поведінку його членів. Фактично це сума багатьох елементів, серед яких: статева мораль, статева поведінка, що забезпечують функціонально-рольову та емоційно-міжособистісну взаємодію, задовольняють соціальні потреби особистості.

Сучасні особистісно зорієнтовані позиції психології та педагогіки щодо становлення особистості не можуть вважатися досконалими і ефективними без врахування специфіки статі. Сутність статевого диференціювання в психології засновано на статевої самосвідомості і ціннісних орієнтаціях статево-рольових позицій особистості. Ця обставина набуває значущості лише за умови, що особистість буде включена у діяльність з партнерами різних статевих груп.

Науковцями визначено, що провідним феноменом є перевага одностатевих контактів над різностатевими. Як результат – реалізація відповідного образу поведінки, особливо коли оточення різностатеве. Досвіду статевої соціалізації діти набувають в процесі контактів "дорослий-дитина". Взаємини дошкільників у товаристві однолітків своєї статі різняться за ознакою емоційності, рівня соціального досвіду, форм

поведінки, гуманних ставлень. Стосовно об'єкту нашого дослідження і вікового аспекту виступають значущими наукові висновки щодо більшого неспівпадіння реальної і вербальної поведінки дівчаток та виникнення емоційно-ціннісного ставлення до ровесника у старшому дошкільному віці. Отже, наукові дослідження фіксують вплив статевого диференціювання на міжособистісні взаємини, що є результатом історико-культурного впливу та виховного процесу, який здійснюють дорослі.

Передача досвіду статевого виховання у дошкільному віці здійснюється шляхом спілкування, взаємодії батьків і дітей, хлопчиків та дівчаток у процесі спілкування, ігрової, трудової діяльності, засвоєння норм морально-етичної поведінки.

Старший дошкільний вік дещо змінює картину і дозволяє дитині бачити однолітка з його позитивними якостями, домагаючись все-таки визнання своєї переваги. Вибір партнера здійснюється шляхом співставлення з образом-ідеалом, який формується на основі досвіду спілкування, аналізу літературних творів. Поділяємо твердження науковців, що популярність дошкільника, ставлення до ровесників визначається рівнем і якістю спілкування. Отже, ставлення носить об'єктивний характер, має вибірковість, вимагає наявності партнера, діяльності, обумовлюється змістом і адекватністю задоволення потреб у спілкуванні. Ці висновки набувають виняткової ваги в контексті нашого наукового пошуку.

Дослідження основ особистісного становлення дошкільника зазначає, що моральна позиція відображена формою і змістом морального ставлення дошкільника до партнера по спілкуванню. Виникнення уявної моделі поведінки базується на теоретичному знанні і розмежуванні гуманного і антигуманного. В уявному плані виникає близький до ідеалу образ поведінки. Усвідомлення результатів вчинку, співставлення їх з уявним еталоном викликає емоційний відгук (переживання, захоплення,

схвалення осуд) і в подальшому трансформує застосування цього еталону. Внутрішні потреби зростаючої особистості виступають спонукальним важелем до вчинку і мірилом моральності [1, с. 37].

Психологічний досвід попередніх контактів дитини з однолітком, ставлення до нього авторитетних дорослих значною мірою впливають на створення гармонійних взаємин. Ця обставина виступає вагомою при виникненні вибіркових прихильностей, вмінь приймати самостійні рішення, відповідати за них і, як результат, обирати відповідний регулятивно-поведінкового варіант [1, с. 49].

На думку фахівців, протягом дошкільного віку потреба в спілкуванні з однолітками інтенсивно розвивається. Висновки засвідчують, що старші дошкільники надають перевагу ровесникам, які задовольняють їхню потребу у доброзичливій увазі, а технічні, операційні навички відходять на другий план. Потреба в увазі не є надбанням лише старшого дошкільного віку, вона фіксується і у дошкільників 4–5 років. Прагнення до самовираження співучасті в іграх, забавах – перша модифікація змісту потреб у спілкуванні дітей 2–4 років. Спілкування з однолітками допомагає подолати дитині тісний родинний зв'язок і налагодити контакт з рівними собі партнерами. Після шести років різко зростає і займає панівне місце прагнення до співробітництва, визнання, поваги, співпереживання [2, с. 23–25].

Потреба співробітництва з однолітком має відмінність від аналогічної потреби у спілкуванні з дорослим, яка виникає в процесі оволодіння предметно-практичними діями. Паралельно з виникненням гри як провідної діяльності виникає і потреба в співпраці з однолітками. Та спільна діяльність з дорослим не припиняється і не скасовується. Набутий дитиною досвід переноситься на спілкування з ровесником, де не тільки демонструються набуті вміння, а впливає їх результат [2, с. 38].

Вважаємо, що оптимальними методами у налагодженні позитивних між статевих взаємин старших дошкільників є: бесіда, роз'яснення щодо стосунків з особами протилежної статі, формування культури поведінки між ними, поваги у стосунках між хлопчиками та дівчатками, таких почуттів як сором, совість, скромність, відповідальність за свої дії, культури дружби.

Отже, процес виховання має бути орієнтований на те, щоб сьогоденні діти, ставши дорослими людьми, змогли створити щасливу гармонійну сім'ю. Одне з найважливіших умов реалізації такої далекої мети – подолання окремішності хлопчиків і дівчаток у дошкільні роки, формування у них дружніх стосунків, культури спілкування, поваги один до одного.

Література

1. Денисюк О. Особливості становлення статевого образу дитини-дошкільника / О. Денисюк. К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді; Український ін-т соціальних досліджень, 2002. 222 с.
2. Савченко Ю. Дорослим про дошкільнят : психологія статі / Ю. Савченко, Т. Піроженко. К.: Редакція газет з дошкільної та початкової освіти, 2012. 120 с.